1899 N°. 23

Zondagsblad, gewijd aan Wetenschap, Kunst en Letteren.

Bureau van Redaktie en Administratie:
Haarlemmer Houttuinen 79, Amsterdam.

UITGAVE VAN DE
DRUKKERIJ «EXCELSIOR».

Verschijnt elken Zaterdag.
Per kwartaal franko per post f 0.75.
Afzonderlijke nummers 5 cts.

INHOUD: Marzello of het sprookje van het geluk. — Fidus. Eene studie van Wilhelm Spohr. — De zielkundige problemen en het Onbekende. — Boekbespreking. — Verscheidenheden.

Marzello of het sprookje van het geluk,

door SACHER MASOCH.

II.

De goederen waren niet alleen in verval, maar er waren veel schulden. Ik had me in het hoofd gesteld, hoe onmogelijk dit alles ook scheen, om de zaak in orde te brengen. Dit gelukte zonder hulp van mijn vader of van eenig mensch door eigen kracht. Dat het gelukte, was nog niet eens het beste, maar ik kreeg vertrouwen op mijn kracht, die mij trouw bijbleef bij ontbering zoowel als bij alle inspanning.

Mijn vader zag nog, hoe alles vooruitging. Toen stierf hij, nu ongeveer een half jaar geleden. Sints dien tijd ben ik alleen met den ouden zeventigjarigen Jendrik, maar ik weet dat ik niet alleen zal blijven. Elken avond als ik door de zon verbrand van het veld huiswaarts kom, dan is het mij alsof de schoone vrouw met de groote trouwe oogen op den drempel moet zitten — maar er is niemand dan de oude, lamme en blinde jachthond, die begint te kwispelstaarten, als hij mijn schreden hoort.

Beiden zwegen nu eenigen tijd.

Toen hernam ik: hoe stelt gij u een vrouw voor, met wie gij kunt leven?

— Vóór alle dingen schoon, antwoordde mijn vriend, want zonder een gezonde zinnelijkheid bestaat er geen geluk in het huwelijk, maar niet schoon in den modernen zin, ik houd niets van al die pikante aantrekkelijkheden onzer beschaafde vrouwen, die zoo spoedig naar kleursel en valsch haar moeten grijpen; ik wil een vrouw van die plastische, duurzame schoonheid, zooals wij die vinden op de schilderijen der Venetiaansche school of bij onze boerinnen; een vrouw, die niet na het eerste kind aamborstig is, maar na elk kind gezonder en schooner wordt. Maar het is niet genoeg dat zij gezond en schoon is, zij moet ook ferm zijn. Versta mij wel, niet rijk aan geest, maar verstandig, niet sentimenteel, maar met een goed hart, ze moet kunnen werken en eergevoel hebben als een man.

— Hoe bedoelt ge dat?

— Ik meen, antwoordde de graaf, dat het niet beter kan worden, zoolang men karakterloosheid en weinig begrip van eer bij de vrouw beminnelijk vindt en het noemt vrouwelijke zwakheid. De vrouw moet begrijpen, dat voor haar dezelfde wetten van eer gelden als voor den man en zij moet daarin opgevoed worden. Want een verbinding tusschen gelijksoortigen is mogelijk. Zooals de zaken nu staan, is het misschien beter om in plaats van een vrouw een maitresse uit lageren stand in huis te nemen, een eenvoudig, goed meisje, dat voor mij kookt, dat mijn kousen stopt en daarbij mij lief heeft.

— Ik begrijp u niet recht, zoo viel ik den graaf in de rede, gij zegt moed te hebben tot het huwelijk en nu stelt gij de vrouw weer zoo laag.

— Ik stel de vrouw zeer hoog, antwoordde mijn vriend, wat aanleg en rechten betreft, maar zooals ze nu opgevoed zijn, blijft er bijna niets anders over dan ze te maken tot onze dienstmaagd.

— Welnu, voed dan zelf een vrouw op.

De graaf zag mij verbaasd aan. Nu hebt gij ook

eens gelijk. Daaraan had ik waarlijk nog niet gedacht. Maar het zou een geheel onbeschreven blad papier moeten zijn en waar vind ik dat in onze maatschappij, een ziel die niet reeds door moeders en tantes, door pastoors en loonleermeesters bedorven is. Maar Jendrik geeuwt reeds in de kamer hiernaast, ten teeken dat het laat is en hij graag wil slapen en ook uwe oogen zijn klein geworden. Daarom goeden nacht.

— Goeden nacht.

De graaf nam een kandelaar, ging eenige schreden verder, maar hield toen stil en zeide: gij hebt gelijk, ik wil mij een vrouw opvoeden.

* * *

Verbeeld u, zoo sprak de graaf den volgenden dag bij 't ontbijt, ik heb vannacht met open oogen gedroomd van mijn min, zij zat bij mijn bed en deed haar sprookje en aan haar voeten zag ik het Geluk, een schoone, jonge vrouw, maar vreemd, niet met blond maar met bruin haar en zij hield een klos in de hand en spon. Ik leunde op mijn arm en beschouwde met bewondering het zeldzaam schoone gelaat, dat de oogen op mij sloeg en ik herkende het aan de groote, trouwe oogen.

— Ja, blauwe oogen heeft zij, zoo zei de oude bediende kalm, terwijl hij met het servet de leuning van den stoel waarop de graaf zat, afveegde.

— Zijt gij gek? riep de graaf, over wie spreekt gij? wie heeft blauwe oogen?

— Marzella.

— Marzella? wie is Marzella? vroeg de graaf koel.

— De kleindochter van de oude Hania, de dochter van Nikita Tschornoschenko, opzichter in Zolobad, hernam de oude Jendrik, zonder in de verste verte te voorzien wat hij zeide.

— Mijn min, ging de graaf voort, mijn min heeft een kleinkind met bruin haar —

— En dat blauwe oogen heeft, dat is juist, zoo antwoordde de oude.

— Wat weet gij van het meisje?

— Naar wat men zoo hoort, is zij een schoon meisje en een verstandig meisje en bovenal een goed meisje. De graaf werd nadenkend.

Het is toch zonderbaar, zeide hij na een poos, maar wij willen eens spoedig naar de oude heengaan.

* * *

Het was nacht, toen wij uit de moerassen van Grochowo kwamen te Zolobad. Het dorp lag in diepe rust, een uil schreeuwde, kevers klopten in de boomstammen, die aan den weg stonden, onzichtbare wateren ruischten, van tijd tot tijd sloeg een hond aan, wat wij hoorden als niet de wind door het woud loeide, want deze machtige stem ging boven allen uit. Hier en daar viel een lichtstraal door de houten vensterluiken en een eentoonig bidden klonk uit de hutten als een lijkzang. De graaf wees op een groote hofstede aan de rechterzijde, achter wier doornheg een witte wolfshond als een schildwacht heen en weer liep.

— Daar woont mijn min, zoo sprak hij, maar ik zie geen licht meer, zij zijn zeker al te bed gegaan, wij zullen hen niet storen.

Welk teeder gevoel in dien ijzeren man, zoo dacht ik toen wij verder gingen.

Wij waren echter nog geen honderd pas verder, toen wij toonen hoorden, die ons schenen terug te roepen, een schoone melodie en een nog schoonere stem.

— Kent gij dat lied? vroeg de graaf, terwijl hij bleef staan.

— Het is het lied van Hriciu.

Het woud zweeg op dat oogenblik en de honden in het dorp en de uilen zwegen ook, alleen het water ruischte weemoedig voort en men hoorde nu duidelijk de woorden, die door de zwaarmoedige melodie ver werden voortgedreven:

Wacht u voor de Wetschernizi [1])
Als de meisjes spinnen
Want tooverheksen als ze zijn
Rooven ze u de zinnen.

Als gij op haar kruiden koken
Angstig staat te letten,
Och, dan zijt gij, arme!
Reeds in hare netten.

Het is een vrouwenstem, zei de graaf, een van die altstemmen, die uit de diepte van een ondoorgrondelijke vrouwenziel schijnen te komen. Ik zou in die stem alleen verliefd kunnen raken.

En wederom zweefden de toonen van het lied als goede geesten rondom ons en ze schenen ons te vermanen en te waarschuwen.

* * *

Wij waren verdwaald in het groote bosch, de zon stond laag tusschen de roode stammen, die ons omsloten hielden en die voor ons schenen uit te wijken, alleen om ons opnieuw te vangen.

— Ik zou mij kunnen ergeren, als ik niet zelf de schuldige was, sprak de graaf. Nu hebt gij recht om op mij te schelden.

— Dat valt mij niet in, hernam ik lachend, en plaatste mij op een stuk van een afgehouwen boom, het bevalt mij hier heel goed.

— Het beste is dat wij halt maken, zei mijn vriend, dat wij eten en drinken wat wij nog vinden in onze tasschen en van tijd tot tijd eens roepen. Eindelijk zal de eene of andere jager of een houthakker of

[1]) Wetschernizi beteekent woordelijk avonden, waarop in de Galicische dorpen nu hier dan daar ouden als jongen zich verzamelen, om te spinnen, de maïsvruchten te schillen, te praten en allerlei verhalen en bijgeloof aan te kweeken. Het geheel is een klein-russisch volkslied in Galicië.

een meisje, dat paddestoelen zoekt, ons hooren. Hij plaatste zijn beide handen voor zijn mond bij wijze van spreekhoorn en riep: hop, hop!

Hop, hop! weerklonk het.

Hop, hop! riepen we om het hardst, maar niemand antwoordde behalve de echo.

Wij gingen zitten op de drooge dennenaalden, die den grond bedekten, ontkurkten de laatste flesch en deelden het overblijfsel van een stuk koud vleesch.

Zoo ging wel een uur voorbij. Wij aten, dronken en bespraken veel ernstigs en belangrijks, er tusschen in klonk weer ons: hop! hop! door het woud. De schemer trok reeds zijn grauwen sluier over de omringende voorwerpen, maar nog kwam er geen antwoord, nog geen menschelijke stem, die ons kwam verlossen.

Kom, zei de graaf, laat ons nogmaals ons geluk beproeven, wij moeten toch eindelijk uit die wildernis komen, en vreemd, nauwelijks was dit besluit uitgesproken of daar trof ons oor een stem, de stem van een mensch, weer die diepe, schoone alt als in dien nacht in het dorp en weer hetzelfde lied.

Wacht u voor de Wetschernizi
Als de meisjes spinnen

Hop! hop! riepen wij beiden uit volle borst.

Want tooverheksen als zij zijn
Rooven ze u de zinnen,

antwoordde de stem en op de zachte treurige golven des lieds kwam zij al nader en nader.

Hé! heks! riep de graaf, waar zijt gij dan?

Als gij op haar kruiden koken
Angstig staat te letten

begon de stem opnieuw en nu klonk zeer nabij

Och, dan zijt gij, arme!
Reeds in hare netten.

en reeds kwam door de roode stammen de hooge slanke gestalte van een boerenmeisje op ons af.

— Wat wenscht gij? riep ze ons van verre toe met haar diepe, schoone stem, bleef eenige schreden van ons afstaan en zag ons vast, bijna vijandig aan.

— Wij zijn verdwaald, zei ik.

— Gij moet ook niet in het bosch gaan, als gij den weg niet kent, antwoordde het meisje; in den toon, waarop zij dit sprak, lag een ernstig verwijt.

Ik zweeg en wendde mij tot mijn vriend en nu viel het mij eerst op, hoe hij aandachtig het meisje beschouwde, dat in 't gevoel van jonkvrouwelijke fierheid onverschrokken, ja trotsch voor ons stond. Indruk maakte vooral de gloed der reinheid, die niet alleen zoo helder op elken plooi van haar sneeuwwit hemd, maar op haar geheel gestalte, haar gelaat viel.

Zij was schoon, maar niet die soort schoonheid, die bij den eersten opslag doet ontvlammen, die hartstochten in beweging brengt, maar die ons vervult met bewondering, met vreugde. Zij was groot en slank en toch vol en zacht in alle lijnen van haar gestalte, die gehuld was in de schoone, natuurlijke dracht onzer boerinnen, de eenvoudige geplooide rok, het gladde donkerblauwe lijf, terwijl het hemd over de heerlijke borst en bloote armen plooide en haar hals, nek en armen waren bruin, haar handen ruw van het werken, maar zonder iets te ontnemen aan haar voornaamheid. Ook haar gezicht, zoo heerlijk ovaal, de schier onmerkbare plooien der trekken, waren door de zon verbrand, de wangen en lippen gloeiden van het helderste rood, terwijl het lichtbruine haar zacht golvend aan beide zijden over haar fijn voorhoofd neerviel en dan in twee groote, met rood lint doorvlochten haarstrengen afhing over den rug. Haar groote blauwe oogen schenen in het donker raam der lange zijden wimpers nog grooter en glanziger.

— Herinnert ze u niet aan de Fornarina, aan het beeld dat Raphaël van haar maakte? vroeg de graaf in het fransch, zonder het oog van haar af te wenden.

Het meisje voelde dat over haar gesproken werd. Voordat ik kon antwoorden, riep zij ons toe, het voorhoofd toornig fronsend: nu wat wilt gij dan? wat zegt gij daar?

— Wij zijn verdwaald, zei de graaf, wilt gij ons terecht helpen?

— Kunt gij den weg dan niet vinden door te letten op den stand der zon, sprak het boerenmeisje spotachtig, of op de boomen?

— Hoe dan? vroeg ik.

— Wel, zei ze met de hand tegen den boomstam slaande, ziet eens hier, wat is dat?

— Mos.

— En hier? zij sloeg tegen de tegenovergestelde zijde van den boom.

— Hier zei ik niets.

— Welnu, antwoordde het meisje, ziet nu al deze boomen aan, ieder heeft alleen mos aan de ééne zijde en allen aan dezelfde en daar waar het mos groeit. daar is het noorden.

Zij lachte en toonde daardoor haar schoone, groote witte tanden.

— Wilt gij ons den weg wijzen? vroeg de graaf,

— Waarheen?

— Naar Lesno.

— Gaat dan maar mee.

— Zij ging vooruit, wij volgden.

— Hoe heet ge? vroeg de graaf na eenigen tijd.

Zij antwoordde niets.

— Hoe heet ge? vroeg hij nogmaals, ditmaal een weinig ongeduldig.

(Wordt vervolgd.)

FIDUS.

Eene studie van WILHELM SPOHR

(*Slot.*)

Al was Diefenbach nu juist geen meester in teekenen en schilderen, zoo kreeg hij toch invloed op zijnen jongen leerling door zijne hervormende en practisch ten toon gespreide idee, alle uiterlijke vormen met olympische vrijheid te doordringen. Daar kwam Fidus tot de beschouwing van de werkelijke mensch, welke door gene model-studies kunnen vervangen worden en er ook niet tegen op wegen.

In den Diefenbach-kring, die de beschaving als eene leugenachtige instelling den oorlog verklaarde, werd de schroom voor het naakte overwonnen; de wonderlijke taal van het lichaam en hare ledematen, eene taal, die ook die der ziel is, werd hier geleerd. Als heerlijke vruchten van dezen tijd zijn vele studies en afbeeldingen over, waarin Fidus ons de mensch in zijne liefelijkste jeugd toont. Hij sloeg de kinderen zijns meesters gade in een heerlijk leven vol vrijheid. De kindernatuur openbaarde zich aan hem in een zich-vrij-voelen van allen dwang en hij gaf ons dit weer met een natuurlijkheid, die weldoend werkte op ons, die nu al honderde jaren niets te zien kregen dan allerlei variaties op de dikwangige engeltjes van het bekende madonnabeeld van Raphaël. Er zijn wel groote kunstenaars geweest, die zich vrijmaakten van zulke naäperij en het kind op hunne eigene manier weergaven, maar in de geheimen der kinderlijke ziel is, dunkt mij, Fidus toch het verst gevorderd.

Daar de teekenkunst bij Fidus zoo volmaakt is en de idee en uitdrukking dikwijls sterk op den voorgrond treedt, is men geneigd het schilderen als zijn zwakke zijde te beschouwen. Dit is niet zoo. Fidus vindt slechts, dat beide kunsten een afgescheiden gebied hebben en dat, wat voor de schilderkunst geschikt is, niet als teekening mag gebruikt worden. Wel is waar vraagt veel, wat hij teekent, naar kleuren, waardoor de indruk nog grooter zou worden, maar die schilderijen zouden toch niet geschikt zijn thuis boven de kanapee b.v. opgehangen te worden, evenals zij misplaatst zouden zijn tusschen de bonte rijen der schilderijen op eene tentoonstelling. Hunne plaats — en dit ligt niet aan een onbescheidenheid van den kunstenaar — hunne plaats zou zijn in een plechtige ruimte, waarin de geheele architektuur, de kleuren, het licht, alles overeen zou moeten stemmen, zóó, dat de schilderijen het middenpunt van dit alles zouden vormen. Ik hoop, dat Fidus, wanneer dan niet al zijne idealen verwezenlijkt kunnen worden, toch spoedig een waardige weg zal vinden om met de middelen, die hem de tijd aanbiedt, zijne ideale plannen tot bevredigender uitvoering te brengen. De eerste kiemen voor een monumentale kunst zijn bij hem al lang aanwezig, want evenals hij een nieuwe aantrekkingskracht aan de lijn heeft gegeven, zoo staat ook een ieder verwonderd over zijne nieuwe kleuren. Ik zie den tijd al naderen, die hem uit zijne onbekendheid losrukt en hem in staat stelt zich in zijne ware grootte te geven en zijn kunst uit het zakformaat te verlossen.

Want wij verlangen te vurig naar het nieuwe groote, alsdat zijne geboorte nog lang op zich kan laten wachten, en het zou mij al zeer verwonderen wanneer de naam Fidus niet met deze geboorte, het ontstaan en de ontwikkeling van dit nieuwe groote verbonden zou zijn.

Om veel over Fidus' schilderkunst te schrijven, ligt niet in de bedoeling van deze studie en is overbodig, daar wij onzen lezers geen gekleurde repro-

ducties van zijne schilderijen kunnen geven. De in het vorig nummer gegeven Mythakop is ook de eenige reproductie, die wij kunnen geven en deze is als niet gekleurd, niet voldoende om u een denkbeeld te geven van zijne schilderkunst.

Veel, wat Fidus aan banden legde, heeft hij van zich geworpen en nu zal hij misschien eindelijk zoo ver komen zijne grootsche ideën, zij het ook slechts op het gebied van de dekoratiekunst, eenigszins te verwezenlijken. Dan eerst zal een ieder moeten erkennen, dat de vereerders van zijn kunst, zooals ik, niet zoozeer ongelijk hadden hem niet alleen als teekenaar (wat nu wel spoedig de geheele wereld zal doen) te bewonderen — dan zal men eerst merken, dat achter deze kunstuitingen een kracht te zoeken is die de geheimen der ontwikkeling weet aan te toonen door de diepere begeerte van zijn tijd te doorgronden en in die richting te werken.

Fidus behoort tot degene, die zich „niets menschelijks vreemd" willen laten blijven en zoo komt hij dus op gebieden, die vóór hem nog niet een pionier betrad. Het mag de wereld der niet-kinderen-willende-krijgen en toch met woede kinderen-gekregen-hebbenden in hare „heiligste gevoelens" kwetsen, dat een kunstenaar

met geestdrift en volle bewustheid spreekt over iets, waarvan zij slechts in het geheim misbruik maakt. Maar het is tegenwoordig eenmaal zoo en onze Fidus, die er van houdt ons zijne menschen in verband met het wonderbare voor te stellen, moest wel aangetrokken worden door de mysteriën van het ge slachtsleven. Wat het leven, de wereld laat voortbestaan, zou dat zoo heilig of onheilig zijn, dat men

er niet met ernstigen geestdrift over spreken durft? Hij stapte over het vooroordeel heen en deed de eerste pogingen. De zekerheid echter, dat een reine kunst, zooals de zijne, zich aan dit onderwerp wagen kan, was hem niet genoeg. De aanwending van zulke onderwerpen denkt hij eerst in dienst van een heilig doel te kunnen gebruiken.

Dit nu komt weer overeen met zijne sympathiën voor de bouwkunst van een grootsche stijl, welke hij als het geschiktste middel beschouwt, om de menschen boven het alledaagsche te verheffen. Zeker, hier begint weer de groote kunstenaarsdroom van eene wereld van mooie, vrije menschen. Doch deze droom is van belang voor de beoordeeling van geheel zijn kunst, evenals ook van onzen tijd, een tijd, die zich vermant, een zekere richting aan het leven te willen geven. Deze kunstenaarsdroom komt overeen met den droom van een ideaal mensch-zijn; een vrije wetende wil, een vrij spel laten aan zijne persoonlijkheid, een broederlijk samengaan met het levenslot, een vrij hoog verbond tusschen man en vrouw, gesloten met bekendheid met de krachten en in het gevoel van verantwoordelijkheid tegenover de krachten, die in hem, als in alles wat leeft, tegenwoordig zijn. Fidus leeft voor deze ideale beschaving

en is er een strijder voor. Daarom zie ik in zijne kunst *Daden*.

Dat hij zoo verder werke! Al wat jong is en tot de lente behoort, al wat bewust en toekomstdronken, al wat schoon is op de aarde — dat zal met hem zijn!

VERBETERING.

Op blz. 164 kol. 2 reg. 9 v. o. staat: kuischheid straalt ons van het vrouwengezicht en vrouwenlichaam zoo duidelijk mogelijk met kracht verbonden tegen, terwijl bij den man slechts zijne gevoelsuitingen voor de gemakkelijke waarneming te voorschijn treden.

Lees: Kuischheid straalt ons van het vrouwengezicht en vrouwenlichaam zoo duidelijk mogelijk tegen, terwijl bij den man slechts zijne met kracht verbonden gevoelsuitingen enz.

Op blz. 166 kol. 1 reg. 3 v. b. staat: op bl. 15, moet zijn: op bl. 165.

De zielkundige problemen en het Onbekende,

door CAMILLE FLAMMARION.

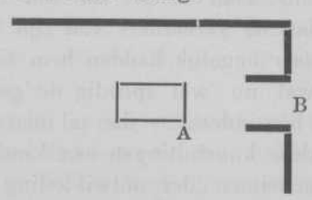
(*Auteursrecht voorbehouden.*)

IX.

Men kan ontkennen. Men kan altijd door ontkennen. Maar wat bewijst een ontkenning? Is het niet veel beter, oprecht te zijn en te bekennen dat dat alles verbazingwekkende, onbegrijpelijke maar interessante feiten zijn. De veronderstelling als zou er sprake zijn van een hallucinatie (zinsbegoocheling) zonder oorzaak, kan niet in ernst opgeworpen worden. Laten we ons niet met woorden tevreden stellen. Laten we onderzoeken.

De heer V. de Kerkhove schreef mij, in Februari 1889:

„Den 25sten Augustus 1874, was ik in Texas (Vereenigde Staten). 't Was tegen zonsondergang, na 't middagmaal, ik zat mijn pijp te rooken in het lage vertrek van het huis dat ik bewoonde. Ik zat bij het punt A., met aan mijn rechterhand, een deur die op 't noord-westen uitzag.

„Eensklaps zag ik in de deuropening (B) heel duidelijk mijn ouden grootvader. Ik was in een halfbewusten toestand van zoete-welbehagelijkheid en volkomen rust, zooals dat iemand met een gezonde maag en die goed gegeten heeft, kan overkomen. Ik verwonderde mij in 't geheel niet, hem daar te zien. Inderdaad op dat oogenblik was ik wel levend, maar ongeveer in den toestand van een plant: ik dacht niet; wel maakte ik in mezelf de opmerking: „Gek, hoe die stralen van de ondergaande zon overal goud en purper aanbrengen tot zelfs in de kleinste plooitjes van grootvaders kleeren en gelaat.

„De zon ging op dat oogenblik juist onder in rooden gloed en wierp hare horizontale stralen schuins door de deur in het vertrek. Grootvader had zijn gewone, goedige gelaatsuitdrukking, hij glimlachte en scheen gelukkig. Eensklaps verdween hij met de laatste stralen der ondergaande zon en ik ontwaakte als uit een droom, overtuigd dat het een geestverschijning geweest was. Zes weken later ontving ik per brief bericht, dat mijn grootvader gestorven was in den nacht van 25 op 26 Augustus, tusschen één en twee uur in den morgen. Nu is er tusschen België, waar mijn grootvader stierf en dat deel van Texas waarin ik mij bevond, een lengteverschil van vijf en een half uur. Zonsondergang tegen zeven uur."

Men zou kunnen tegenwerpen dat het niet meer geweest is dan een gewoon gezichtsbedrog, veroorzaakt door de ondergaande zon. Dit is heel onwaarschijnlijk. De heer van Kerkhove had zijn grootvader heel goed herkend. En ook het samenvallen met den datum van overlijden is niet zonder beteekenis.

Den 10den November 1890 werd de volgende brief mij uit Christiania toegezonden:

„Uw werk *Urania* doet mij besluiten u met eene gebeurtenis in kennis te stellen, welke mij rechtstreeks medegedeeld is door dengeen wien het feit overkomen is. Dit is de heer Vogler, een Deensch geneesheer uit Gudum, bij Aalborg (Jutland.) De heer Vogler is naar lichaam en naar geest volmaakt gezond, heeft een zeer oprecht en positief karakter, zonder den minsten aanleg voor zenuwachtige opwinding, integendeel.

Als jong student in de medicijnen reisde hij door Duitschland met den graaf van Schimmelmann, welbekend onder den Holsteinschen adel. Zij waren ongeveer even oud. In een van de Duitsche Universiteitssteden, waar zij besloten hadden eenigen tijd te vertoeven, hadden zij eene kleine woning gehuurd. De graaf bewoonde het benedendeel van het huis en de heer Vogler had de eerste verdieping betrokken; geen derde maakte gebruik noch van de straatdeur noch van den trap.

„Op een nacht lag de heer Vogler op zijn bed te lezen; eensklaps hoorde hij beneden aan den trap de deur open en dichtdoen, maar hij lette daar niet op, denkende dat het zijn vriend was die thuis kwam. Maar een oogenblik later hoorde hij een slependen, vermoeiden tred op den trap en tot vóór de kamerdeur. Hij hoorde de kamerdeur opengaan, maar niemand verscheen; hij hoorde weer den tred op den vloer der kamer naar zijn ledikant toe. Hoewel de kamer goed verlicht was, zag hij volstrekt niets. Toen het gerucht der schreden tot vlak vóór zijn bed gekomen was, hoorde hij een zwaren zucht. Nu herkende hij duidelijk het zuchten zijner grootmoeder, die hij in goeden welstand thuis in Denemarken achtergelaten had. En hij herkende nu ook de schreden, 't was wel degelijk de vermoeide, slepende tred van zijn grootmoeder geweest. Hij had zijn horloge naast zijn hoofdkussen gelegd, hij keek precies hoe laat deze verschijning had plaats gehad, — want hij had dadelijk een voorgevoel dat op dat oogenblik zijn grootmoeder overleden was — en teekende het weer aan op een stuk papier. Later meldde een brief uit het ouderlijk huis hem het plotselinge overlijden van zijne grootmoeder, die van al hare kleinkinderen, van hem 't meest gehouden had. Hij konstateerde dat de dood ingetreden was juist op het door hem genoteerde tijdstip. Op deze wijze nam de grootmoeder afscheid van haar kleinzoon, die zelfs niet wist, dat zij ziek was.

Eduard Hambo,

Kandidaat in de rechten, secretaris op het bureau der publieke werken der stad Christiania.

Ziehier nog een ander feit:

Mevr. Fêret, te Juoisy, moeder van de postdirektrice in die plaats, schreef mij onlangs (1898):

„Het feit, dat ik vermelden wil, is reeds van ouden datum, maar ik herinner het mij als ware 't gisteren voorgevallen, want 't heeft mij zeer sterk getroffen en al werd ik honderd jaar, ik zou het niet kunnen vergeten.

„Het was gedurende den Krim-oorlog in 1856. Ik woonde in de straat de la Tour te Passy.

„Eens tegen het uur van 't ontbijt, tegen twaalf uur op den dag, ging ik in den kelder iets halen. Een zonnestraal drong door het keldergat en scheen op den grond. Eensklaps scheen dat verlicht gedeelte mij een stuk van een strand toe, vlak aan zee, en op zand lag een mijner neefs, een kapitein, dood uitgestrekt.

„Van schrik kon ik niet verder, en met moeite klom ik weer tegen den trap op. Mijne huisgenooten, die mijn bleekheid en mijne verwarring opmerkten, vroegen mij dringend, wat er aan scheelde. Toen ik hun vertelde welk visioen ik gehad had, lachten zij mij allen uit.

(Wordt vervolgd.)

BOEKBESPREKING.

EEN BELANGRIJK WERK. — Ze liggen voor ons op tafel de acht deelen verslagen der verschillende kongressen, gehouden bij gelegenheid van de nationale tentoonstelling van vrouwenarbeid en er komen er nog vier bij om ze kompleet te maken.

Een statig stuk werk.

Maar van veel belang, zoodat de lezing menigeen zal overtuigen, dat de vrouwenbeweging niet meer valt weg te redeneeren. Waar zoovele vrouwen over belangrijke onderwerpen zoo weten te spreken, daar gaat het niet aan, om de vrouwen als onmondigen aan de deur te zetten. Natuurlijk is er kaf onder het koren, maar is dat op de kongressen van mannen niet in gelijke, misschien in nog grootere mate het geval?

Wij zullen den inhoud der acht deelen opsommen, om het belang er van te laten opmerken:

Vakopleiding voor vrouwen;

Maatschappelijk werk;

Weezen-verpleging;

Driedaagsche samenkomst tot bevordering der openbare zedelijkheid;

Enkele afzonderlijke besprekingen;

Onderwijskongres;

Maatschappelijk werk der vrouw in Indië;

Woning-, hygiene-, zieken- en wijkvereenigingen.

Men ziet belangrijke onderwerpen en ze zijn met ernst en waardigheid besproken. De lezing er van maakt een goeden indruk en wij kunnen ze gerust aanbevelen aan allen, die eenigszins belang stellen in hetgeen op dit gebied omgaat in de geesten van zoovele vrouwen, die hebben nagedacht.

In de bespreking van enkele afzonderlijke onderwerpen komen voor: de coöperatie in de huishouding, het kunstnaaldwerk, de artistieke zijde van den tuinbouw, de vrouw aan het tooneel, de internationale ontwapening, een vrouwenzaak en een vrouwenbelang, de vrouwenbeweging en het arbeidersvraagstuk, de sociaaldemokratie en de vrouwenbeweging.

Het is niet doenlijk om een uitvoerige bespreking te geven, een aankondiging zij voldoende om ieder aan te sporen tot de lezing dezer verslagen. In elke volksbibliotheek behooren die deelen thuis en de onderdeelen geven misschien meermalen aanleiding, om ook hetzelfde onderwerp, door dames besproken, te behandelen in de kringen der arbeidersvrouwen.

De uitgave is netjes uitgevoerd door den uitgever W. Versluys, waar de verschillende deelen afzonderlijk of tegen verminderden prijs allen te zamen verkrijgbaar zijn.

Nadat wij deze aankondiging geschreven hadden, ontvingen wij weer twee deelen, nl. Maatschappelijke toestand der vrouwen en De taak van moeders en opvoedsters.

Nu nog een paar deelen en de heele kollektie is kompleet.

VERSCHEIDENHEDEN.

HET »LYNCHEN« IN HET ZUIDEN VAN AMERIKA — Het lynchen van negers in de zuidelijke staten van Amerika is minder het gevolg van rassenhaat, dan wel van materiëele belangen, waarbij gespekuleerd wordt op den rassenhaat. Ten tijde van de negerslavernij bestond er in het zuiden geen rassenhaat tegen de negers. Zij waren een nuttige en goedkoope arbeidskracht en werden gevoed en verzorgd als een soort huisdieren. Mishandelingen van slaven kwamen dan ook niet voort uit rassenhaat, maar waren een tuchtiging evenals men dit doet met dieren. Elke blanke in de zuidelijke staten was tegenover de negers een meester, een »massah«, hetzij als slavenbezitter, hetzij als slavenopzichter. Een sociale vraag in den gewonen zin bestond daar toen niet.

De burgeroorlog bracht hierin verandering en deze was noodzakelijk in het belang van het kapitalisme der noordelijke staten. Het kapitalisme heeft op zekere hoogte zijner ontwikkeling behoefte aan zoogenaamd vrije arbeiders oftewel loonslaven. Toen de oorlog gedaan was, werd veel kapitaal uit New-York, Boston, Philadelphia, e. a. aangelegd in plantages in het zuiden. Toen kwam ook de sociale vraag op onder de kleine boeren van 't zuiden en de blanke arbeiders. De negers werden vrije arbeiders, maar zij traden niet alleen als zoodanig op tegenover de blanke arbeiders, zij werden ook zelve kleine boeren, deels zelfs groot-grondbezitters. Er zijn tegenwoordig zeer rijke, »aristokratische« gekleurde grootgrondbezitters in het zuiden.

In Noord-Carolina b.v., zoo deelt een statistiek mede die werd overgelegd aan het kongres, brengt de gekleurde bevolking alleen 9 millioen dollars of ongeveer 20 pCt. van het heele bedrag van 50 millioen op. Zoo ontstond de rassenhaat. De blanken haten in den neger den konkurrent, den »broodwegnemer«. Daarbij komt een herinnering aan den »goeden ouden tijd« van de heerschappij over de zwarten. Nu treden niet alleen zwarte, maar ook blanke arbeiders als »scabs« op tegen de negers, zooals nog onlangs te Nieuw-Orleans.

De blanke bezitter in het zuiden kiest den kortsten weg om in het bezit te komen van het eigendom der kleine, zwakke buren en »lyncht« hem bij de eerste gelegenheid de beste. Hij drijft daarom tot rassenhaat aan. Domme blanke landelijke en stedelijke arbeiders bieden hem daarbij de behulpzame hand. Ook de huiseigenaars en handelaars in de steden willen graag van de kleurlingen afkomen, want een gekleurde buurman drukt de waarde van het grondeigendom en de negerbevolking met haar weinige behoeften is voor de handelaars minder gewenscht. Zij willen de kleurlingen met geen of zeer weinig behoeften graag verdrongen zien door een blanke bevolking met meer behoeften.

Zietdaar de redenen, waarom het »lynchen« weer meer in zwang komt dan eenige jaren geleden.

Zoo gaat er over deze zaak een licht op, dat ons het »lynchen« laat begrijpen, ofschoon daarom niet goedkeuren.

* * *

DE VORM VAN DE AARDE. — Op school is ons steeds geleerd, dat het hemellichaam waarop wij wonen, rond is, zij het dan ook met een afplatting aan de beide polen. De heer Max de Nansoutey echter, die in een wetenschappelijke causerie in de *Temps* de resultaten van de laatste Noord- en Zuidpoolonderzoekingen bespreekt, komt ons vertellen, dat we ons vergist hebben: de aarde is niet bolvormig rond, maar ziet er uit als een tol.

Wat meer zegt, de Nansoutey beroept zich op verschillende wetenschappelijke mannen, wier namen mogen gehoord worden, en die ook niet meer geheel aan de bolvormigheid van onze aarde schijnen te gelooven. Lowthian Green's opinie in deze is, dat het best mogelijk is, dat de aarde den vorm heeft van een pyramide met drie vlakken.

Nansen zegt in zijn werk over de expeditie met de »Fram«, dat bijna overal, waar hij het dieplood uitwierp, dit een diepte aanwees van 3000 à 4000 meter, waarom de Nansoutey aanneemt dat hier een inzinking zou zijn.

Misschien zullen de verdere expedities, welke men naar de Noordpool en ook naar de Zuidpool onderneemt, in dezen meer wetenschappelijk licht geven.